

JAN WYŻYKOWSKI 1917—1974

Dnia 29 października 1974 r. zmarł nagle w Warszawie w wieku 57 lat wielce zasłużony dla geologii i gospodarki narodowej, wybitny wieloletni pracownik naukowy Instytutu Geologicznego w Warszawie, współodkrywca polskich złóż rud miedzi, doc. dr inż. Jan Wyżkowski. Nazwisko jego na trwałe zapisane zostało w historii polskiego górnictwa miedziowego.

Dr J. Wyżkowski urodził się 31 marca 1917 r. w miejscowości Haczów, położonej w Karpatach koło Brzozowa w woj. Krośnieńskim. Naukę w szkołach średnich pobierał najpierw w Rozwadowie, a potem w Krakowie. Tamże po zdaniu egzaminów maturalnych, uzyskał świadectwo dojrzałości w gimnazjum im. Króla Jana Sobieskiego. Rozpoczyna studia filozoficzne na Uniwersytecie Jagiellońskim, które przerywa wybuch II wojny światowej.

W okresie okupacji pracował w Ubezpieczalni Społecznej w Krakowie. Po wojnie studiował na Wydziale Geologicznym Akademii Górniczo-Hutniczej im. St. Staszica w Krakowie.

W roku 1948 rozpoczął pracę zawodową w górnictwie węglowym w Bytomskim Zjednoczeniu Przemysłu Węglowego, pełniąc początkowo funkcję asystenta, później kierownika ruchu w kopalniach „Łagiewniki”, a potem „Radzionków”. Tam też zbierał materiały dotyczące zagadnienia technologii i przeróbki węgla kamiennego. Wyniki badań przedstawił w opracowaniu pt. „Rozpatrzenie problemu celowości budowy centralnej płuczki dla węgla z kopalń «Radzionków», «Andaluzja» i «Julian» ze względu na wielkość wychodni koncentratu i na ilość węgla”, na której podstawie w 1950 r. uzyskał tytuł inżyniera-górnika i stopień magistra nauk technicznych.

Z początkiem 1951 r. J. Wyżkowski zostaje przeniesiony służbowo do d. Państwowego Instytutu Geologicznego, gdzie powierzono Mu

w ówczesnym Wydziale Rud pracę związaną z poszukiwaniami złóż rud miedzi na Dolnym Śląsku.

Doc. J. Wyżykowski przeprowadza w latach 1951—1954 w niecce śródsudeckiej badania geologiczne w okolicy Kamiennej Góry—Okrzeszyna, a następnie w pasie od Głuszycy do Słupiec, gdzie w łupkach antrakozjowych czerwonego spągowca stwierdza występowanie koncentracji kruszców miedzi. Wyniki badań zawarł w opracowaniach pt. „O występowaniu miedzi w niecce śródsudeckiej oraz wstępnych pracach poszukiwawczych za rudami miedzi w rejonie Nowej Rudy prowadzonych przez Zakład Złóż Kruszców Instytutu Geologicznego w latach 1953—1954” i „Zagadnienie występowania miedzi w utworach niecki śródsudeckiej”.

Niezależnie od prac poszukiwawczych za rudami brał udział w latach 1951—1952, pod kierunkiem prof. dra inż. Romana K r a j e w s k i e g o, w opracowaniu problematyki odwadniania kopalni „Konrad” koło Złotoryi.

Po zakończeniu badań w niecce śródsudeckiej J. Wyżykowski przesuwa dalsze prace poszukiwawcze na obszar monokliny przedsudeckiej, nawiązując je do profilu sejsmicznego wykonanego na linii Bolesławiec—Głogów. Oczekiwane ze strony geofizyki wyjaśnienie tektoniki oraz zasięgu i głębokości występowania osadów cechsztyńskich w niecce północnosudeckiej i na monoklinie przedsudeckiej okazało się zawodne. Zmusza to J. Wyżykowskiego do wyjaśnienia problemu miedzioności cechsztynu w obszarze monokliny pojedynczymi otworami wiertniczymi w oparciu o znaną ówczesnie budowę geologiczną tej jednostki strukturalnej Dolnego Śląska. Pomocnym Mu był w tym zakresie pobyt w NRD (1954 r.), gdzie zapoznał się z budową geologiczną dolno-cechsztyńskich złóż rud miedzi niecki mansfeldzkiej.

Jednak i tym razem spotkało Go niepowodzenie. W pierwszym otworze wiertniczym „Gromadka” nawiercono bezpośrednio pod osadami kenozoicznymi łupki krystaliczne bloku przedsudeckiego. Następne wiercenia „Ruszowice” i „Gaiki” ze względów technicznych nie osiągnęły utworów cechsztyńskich, choć w świetle wyników wiercenia „Wschowa 1” Zjednoczenia Przemysłu Naftowego (łupki miedzionośne nawiercono na głębokości 1930 m) i późniejszych Instytutu Geologicznego otwory te zaprojektowane były prawidłowo. Dopiero w następnym otworze wiertniczym w Sieroszowicach stwierdza On 27 III 1957 r. na głębokości 656,0 m występowanie w spągowych warstwach cechsztynu serii miedzionośnej o przemysłowym znaczeniu. W niemal pół roku później (8 VIII 1957 r.) w otworze wiertniczym wykonanym w mieście Lubin stwierdza również tę samą serię miedzionośną o przemysłowym znaczeniu. Obie te daty są właściwie początkiem intensywnych prac geologiczno-poszukiwawczych w zachodniej części monokliny przedsudeckiej i początkiem historii przemysłu miedziowego w powojennej Polsce. Prace te doprowadziły do udo-

kumentowania w 1959 r. największych w Europie i jednych z największych na świecie złóż rud miedzi rejonu Lubin—Sieroszowice.

Nie w charakterze J. Wyżykowskiego leżało poddawanie się samoza-dowoleniu z ogromnych osiągnięć. Mimo wielu przeciwnych Mu zdarzeń kontynuuje ze wzmożoną energią dalsze systematyczne studia dotyczące zagadnienia geologii złóż rud miedzi na Dolnym Śląsku. W roku 1964 opracowuje „Generalny projekt poszukiwań złóż miedzi”. Wyniki uzyskane w trakcie prac nad tym projektem oraz z jego realizacji pozwoliły Mu w 1971 r. obliczyć zasoby perspektywiczne w strefie głębokościowej 1200—1500 m w obszarze na północ od złoża Lubin—Sieroszowice. Ujął to w pracy pt. „Wyniki poszukiwań cechsztyńskich rud miedzi w rejonie Głogów—Ścinawa”. W roku 1974 J. Wyżykowski wraz z zespołem kolegów z pracowni Złóż Miedzi w Zakładzie Złóż Kruszców Instytutu Geologicznego w Warszawie opracowuje „Projekt poszukiwań cechsztyńskich rud miedzi na obszarze zachodniej części monokliny przedsudeckiej, perykliny Żar i niecki północno-sudeckiej”.

Równoległe ze wspaniałymi osiągnięciami na polu geologii złóż rud miedzi rozwija się Jego kariera naukowa. W 1954 r. uchwałą Rady Naukowej Instytutu Geologicznego przyznano Mu tytuł adiunkta, w r. 1965 stopień naukowy doktora nauk przyrodniczych na podstawie przedstawionej przez niego pracy pt. „Zagadnienie miedzioności cechsztynu na tle budowy geologicznej strefy przedsudeckiej” i stanowisko samodzielnego pracownika naukowo-technicznego w Instytucie Geologicznym, a w roku 1973 obejmuje stanowisko docenta w tymże Instytucie.

Ogólny dorobek naukowy Jana Wyżykowskiego obejmuje około 30 prac publikowanych i ponad 20 pozycji nie publikowanych, dotyczących głównie problematyki miedziowej, ale także przeróbki węgla, stratygrafii i tektoniki. J. Wyżykowski wyróżniony został wysokimi odznaczeniami państwowymi. W r. 1959 Rada Państwa odznaczyła Go Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, a w 1970 r. Orderem Sztandaru Pracy I klasy. Odznaczony zostaje ponadto medalem 30-lecia Polski Ludowej, medalem za Zasługi dla Obronności Kraju, medalem Górnictwa w 1000-lecie Państwa Polskiego, złotą odznaką „Zasłużonego dla Dolnego Śląska”. Przyznano Mu wiele odznaczeń innych instytucji jak Złotą Odznakę Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Górnictwa, odznakę Zasłużonego Pracownika Socjalistycznej Pracy, odznakę 1000-lecia Państwa Polskiego, odznakę Zasłużonego dla Instytutu Geologicznego, odznakę „Zasłużonego Działacza Związku Zawodowego Górników”.

W r. 1966 J. Wyżykowski został laureatem zespołowej nagrody państwowej I stopnia w zakresie geologii, górnictwa i energetyki za udział w odkryciu złoża rud miedzi Lubin—Sieroszowice i w opracowaniu pierwszej dokumentacji geologicznej tego złoża. W r. 1970 uczestniczy w zespołowej nagrodzie Przewodniczącego Komitetu Nauki i Techniki za opracowanie nowej metody poszukiwań i rozpoznania złóż rud cynku i oło-

wiu, a wyrazem szczególnego uznania przez społeczeństwo ziemi lubińskiej było nadanie Mu w dniu 27 IX 1972 r. tytułu Honorowego Obywatela Miasta Lubina.

Wyjątkowa ofiarność, uczciwość i sumienność w działaniu i postępowaniu, niezwykła pracowitość i wytrwałość w osiąganiu wytkniętego celu, jakie przejawiał przez całe swoje życie, mimo napotykanych niejednokrotnie trudności zdecydowały o przyznaniu Mu rzadkiego i nie kontynuowanego już niestety tytułu Kawalera Orderu Bryły.

Doc. dr inż. Jan Wyżykowski zostanie na zawsze w pamięci najbliższych jako Człowiek o niepospolitych cechach charakteru.

Edward Ciuk

WYKAZ PUBLIKACJI DOC. DR INŻ. J. WYŻYKOWSKIEGO

- 1957 (wspólnie z Wł. J ó r c z a k i e m) Dolnośląskie łupki miedzionośne. *Prz. geol.* 5.
1958 Poszukiwanie rud miedzi na obszarze strefy przedsudeckiej. *Prz. geol.* 1.
1960 Rudy miedzi — niecka śródsudecka. Geologia złóż surowców mineralnych Polski. Surowce metaliczne. *Inst. Geol. Biul.*
1960 Miedź, przyszłość Polski. *Polska*, 11.
1961 Północno-zachodni zasięg krystalinikum przedsudeckiego i możliwości poszukiwań cechsztyńskich rud miedzi w tym rejonie. *Prz. geol.* 4.
1963 Najnowsze wyniki badań geologicznych w rejonie Kożuchowa. *Prz. geol.* 4.
1963 Metody poszukiwawcze w geologii. *Horyzonty Techniki*, 5.
1964 Utwory czerwonego spagowca na Przedgórzu Sudetów. *Prz. geol.* 7/8.
1964 Zagadnienie miedzioności cechsztynu na tle budowy geologicznej strefy przedsudeckiej. *Pr. Inst. Geol.*
1965 Die Lithologie des Zechsteins in der Vorsudetischen Monoklinale und das Auftreten der Roten Fäule. *Freiberg. Forsch. C.* 193, Leipzig.
1967 Kierunki poszukiwań złóż rud miedzi. *Prz. Geol.* 10.
1968 Perm dolny (czerwony spagowiec) i perm górny (cechsztyń) — Przedgórze Sudetów. Budowa Geolog. Polski. Stratygrafia cz. 1, 1. Prekambr i Paleozoik.
1969 Wycieczka geologiczna na Tarnobrzeskie Zagłębie Siarkowe. *Prz. geol.* 12.
1970 W sprawie „Toponomastyki” w geologii. *Prz. geol.* 1.
1970 Rudy miedzi. 50 lat działalności Instytutu Geologicznego w służbie nauki i gospodarki narodowej. Warszawa 1919—1969 r. *Inst. Geol. Biul. Jubil.*, 250.
1970 Perm — rudy miedzi. Geologia i surowce mineralne Polski. Praca zbiorowa. *Inst. Geol. Biul.* 251.
1970 O słuszności nowatorstwa w metodologii geologicznych prac poszukiwawczych. Środowiskowa Konferencja. Geologia i Górnictwo. VII Sekcja Woj. Komit. Organizacyjnego Kongresu w Warszawie.
1971 Cechsztyńska formacja miedzionośna w Polsce. *Prz. geol.* 3.
1971 Geologia złóż rud miedzi rejonu Panajuriszte (Bułgaria) (streszczenie referatu). *Kwart. geol.* 15, 4.
1971 Dotychczasowe wyniki geologicznych prac badawczych a dalsze perspektywy stwierdzenia nowych złóż rud miedzi w Polsce. III Krajowy Zjazd Górnictwa Rud. Lubin.
1972 Wyróżnienie młodego naukowca-geologa. *Prz. geol.* 4.
1973 Rozwój górnictwa rud a badania geologiczne. *Prz. geol.* 3.
1973 VII Światowy Kongres Górniczy w Bukareszcie. *Prz. geol.* 4.

- 1973 (wspólnie z M. Banasiem i K. Dulińskim). Stan rozpoznania cech-sztyńskich złóż miedzi w Polsce i wnioski dla eksploatacji i projektowania kopalń. Międzynarodowe Sympozjum naukowo-techniczne SJITG Wrocław—Lubin.
- 1974 Najnowsze technologie w górnictwie i hutnictwie oraz w ochronie środowiska a poprawność geologicznego rozpoznania złóż rud miedzi. *Prz. geol.* 4.
- 1974 Rudy miedzi. Surowce mineralne Dolnego Śląska (w druku).
- 1975 V Polsko-Jugosłowiańskie sympozjum górnicze. *Prz. geol.* 2.
- 1975 Problem poszukiwań złóż rud miedzi w Macedonii. *Prz. geol.* 6.

RÉSUMÉ

Le 29 octobre 1974 est mort le docent docteur Jan Wyżykowski, ingénieur bien mérité de la géologie et de l'économie nationale, travailleur scientifique de longue date de l'Institut de Géologie à Varsovie, qui a collaboré à la découverte des gisements polonais du cuivre.

J. Wyżykowski a fait ses études à la Faculté de Mines à l'Académie des Mines et de Metallurgie à Cracovie. Depuis 1951 il travaille à l'Institut de Géologie à Varsovie dont il dirige les travaux de recherche des minerai de cuivre en Basse Silésie. Ses recherches ont fini par la découverte des gisements du cuivre les plus riches en Europe dans les couches du Zechstein dans la région de Lubin.

L'oeuvre scientifique du docteur J. Wyżykowski comprend environ 30 travaux publiés et plus de 20 travaux non-publiés concernant surtout les gisements du cuivre, mais aussi les refontes du charbon, la stratigraphie et la tectonique. Le docteur Jan Wyżykowski fut décoré de nombreuses distinctions entre autres il obtint le Prix National du Ier degré dans le domaine de géologie, d'industrie minière et d'énergétique pour avoir participé à la découverte des couches du cuivre dans la région de Lubin-Sierszowice.

La mort du docteur Jan Wyżykowski est une grande perte pour la géologie et l'industrie minière en Pologne.

Edward Ciuk

traduit par M. Świątkowska